

*Прус Віталій Зіновійович,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат історичних наук, доцент
Дорошук Ніна Олександрівна,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат історичних наук, доцент*

ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ У ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Розпочата в Україні реформа територіальної організації влади є важливою для розбудови демократичної, правової держави. Її ефективного проведення вимагає врахування як передового досвіду провідних зарубіжних країн, так і вітчизняних традицій організації місцевої влади, зокрема на теренах Західноукраїнської Народної Республіки (далі ЗУНР).

Система органів державної влади та місцевого самоврядування в адміністративно – територіальних одиницях ЗУНР, а саме повітах, містах та селах була побудована за австрійським зразком, та корінним змінам не піддавалася. Статус та повноваження повітових комісарів, комісарів міст та громадських комісарів сіл залишився такий ж, як і до 1918 року. Було змінено тільки назви посад, у Австро-Угорській імперії – це були повітові старости, бурмістри в містах та війти в селах [1, с. 35]. Уся повнота цивільної влади та управління на місцях була зосереджена в руках повітових комісарів, які були повноважними представниками уряду, призначалися на посади секретаріатом внутрішніх справ, за винятком перших днів утворення держави. При цьому їхня компетенція не поширювалася на військові справи, судочинство, залізничний транспорт, пошту та телеграф. Вказані структури були централізованими та безпосередньо підпорядковувалися відповідним центральним органам виконавчої влади. Однак, у випадку, коли комісарами виявлялися порушення в діяльності цих установ, вони повинні були інформувати про це Державний Секретаріат.

У всіх інших питаннях законодавство ЗУНР надавало повітовим комісарам досить великі владні повноваження. Враховуючи надзвичайну важливість даних посад для утвердження державності та безпеки суспільства ніхто з колишнього імперського апарату повітової державної влади – староста не був обраний місцевими національними радами, чи затверджений Державним секретаріатом внутрішніх справ на ці важливі державні посади [2, с. 118].

Повітовими комісарами були обрані, чи потім призначені авторитетні люди краю, патріоти держави, професіонали, як правило колишні австрійські державні службовці, судді, адвокати, вчителі, інженери, священики, громадські діячі, які мали необхідний досвід роботи та управлінські здібності.

Так, у Самбірському повіті повітовим комісаром став Андрій Чайковський, адвокат, відомий письменник та громадський діяч; у Дрогобицькому повіті – Семен Вітик – лідер соціал-демократичної партії, громадський діяч, у

Стрийському повіті – Остап Нижанківський, композитор та диригент; у Стоянові – селянин Іван Заремба, в Щирці – директор школи Віктор Малицький і цей список можна продовжувати далі [3, с. 38]. В окремих повітах повітовими комісарами призначалися військовослужбовці, старшини УГА. Наприклад, у Снятинському повіті цю посаду займав сотник Григорій Мартинець [3, с. 49].

Державні повітові комісари керували місцевими урядами, дозволяли та забороняли цивільному населенню носити вогнепальну зброю, вели контроль за діловодством в державних установах, їм підпорядковувалася місцева державна жандармерія та народна міліція. У питаннях, що стосувалися державної безпеки повітовим комісарам підпорядковувалися місцеві військові команди (гарнізони) [4, с. 218]. Вони займалися питаннями мобілізації в Українську Галицьку Армію. Так, 15 листопада 1918 року Коломийський повітовий комісар, доктор Іван Стрийський, звернувся із зверненням до Українського народу, в якому зобов'язав усіх чоловіків 1895-1897 року народження, що знаходилися на службі у війську, з'явитися в казарми Стрільців під загрозою найсуворіших військових покарань [5, с. 37]. Вони мали право призначати громадських комісарів у селах містечках та містах.

Дорадчими органами при повітових комісарах були повітові національні ради, які у відповідності до вказівок Української Національної Ради, обиралися місцевим населенням, делегатами від сільських громад, політичних партій, громадських організацій. Однак, правовий статус даних представницьких органів повітів та міст на законодавчому рівні Українською Національною Радою врегульований не був.

В окремих повітах місцеві національні ради були тільки дорадчими органами при повітових комісарах. В інших вони мали великі повноваження. Там повітові комісари не приймали жодного важливого рішення без узгодження з національними радами [6, с. 24].

У деяких місцевостях в перших числах листопада 1918 року було утворено адміністративно-військові органи влади, які отримали назву повітові експозитури ЗУНР. Наприклад, такий орган був утворений в перших числах листопада 1918 року в містах Снятин та Заболотів, в склад якого увійшло 10 членів, з числа військових та цивільних осіб. Цей колективний орган влади узяв на себе обов'язок творення держави.[7, с. 64].

Члени Української Національної Ради та Державного Секретаріату розуміли, що такий стан справ довго продовжуватися не може. Він приводить до конфліктів та протиріч між важливими державними інститутами, комісарами та повітовими радами. А тому вищі органи державної влади ЗУНР приступили до розробки ряду нормативно-правових актів, які б визначали правовий статус повітових та міських національних рад. Виходячи з того, що відбувся акт злуки ЗУНР та УНР і вони стали єдиною державою, при розробленні статусу органів місцевого самоврядування було вирішено взяти за основу модель Української Народної Республіки [8, с. 54].

Українська національна рада разом із Державним Секретаріатом, при участі представників місцевих національних рад, приступили до розробки законопроекту про статус повітових та місцевих органів влади та управління.

Законопроект передбачав створення повітових (міських) трудових Рад, в яких право вирішального голосу належало б представникам трудового класу та робітництва. Їм планувалося надати повноваження щодо контролю за діяльністю повітових комісарів. Ці ради повинні були формуватися шляхом виборів усім населенням на основі загального, рівного, прямого виборчого права [9, с. 155].

У зв'язку з ускладненням військової ситуації, поразками УГА на фронті даний законопроект так і не був розглянутий УНРадою, і не став законом.

У селах та містах представницькими органами влади були так звані «прибічні ради», яких обирало населення. Їхній правовий статус також не був визначений на законодавчому рівні [10, с. 43].

Органи державної влади ЗУНР приділяли значну увагу питанням формування кадрів державних службовців. Вони регулювалися розпорядженням Державного секретаріату внутрішніх справ № 45 “Про унормування спеціальних вимог до урядників в державній адміністративній службі”. В відповідності до цього нормативного акту на державну службу приймалися тільки громадяни УНР, які мали бездоганну поведінку, володіли українською мовою та не досягли віку 40 років. Останнє обмеження не стосувалося тих, хто вже працював на державній роботі.

Не приймалися на державну службу: судимі за карні злочини; боржники, якщо борг виник з їх вини, а не внаслідок нещасних випадків; обезволені, (мається на увазі душевно хворі) особи, що своєю поведінкою викликають публічні неприємності.

Усі чиновники адміністративних органів ділилися на три категорії: перша – концептові урядники, якими були тільки освічені правники, які склали державний політичний іспит та пройшли однорічну практику в державних установах; друга – канцелярійні урядники, якими могли бути особи, що володіли мовами та знали діловодство; третя – контрактівні урядники, що працювали тимчасово, по контракту.

Особи, що здали судейський, адвокатський, нотаріальний чи жандармський іспит могли стати концептовими урядниками, так як указані іспити прирівнювалися до державних політичних іспитів [11, с. 113]. Тобто можна говорити про інститут державної служби, подібний тому, що мається в нашій державі на сьогоднішньому етапі.

Список використаних джерел

1. Настюк М. І. Створення державного апарату Західно-Української Народної Республіки. Вісник Львівського Університету. Вип. № 31. 1994. С. 34–39.
2. Нариси з історії Північної Буковини. Київ Наукова думка, 1980. 380 с.
3. Панюк А., Коваленко Н. Західно-Українська Народна Республіка. (ЗУНР). Історико-політичні уроки української державності За ред О. Римаренка. Київ-Донецьк. 1998. С. 287.
4. Полонська-Василенко Н. Історія України. Т 2. Київ: Либідь, 1992. 608 с.
5. Погребинська І., Гон М. Євреї в Західноукраїнській Народній Республіці (До проблеми українсько – єврейських взаємин). Київ, 1997. 84 с.

6. Павленко М.І. Перебування угруповань УГА в Чехословаччині. Український історичний журнал, 1999. № 2. С. 23-29.
7. Потульницький В.А. Теорія української політології. Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вузів. Київ, 1993. 191 с.
8. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1919-1921 рр. Т. 10. Київ: Видавничий дім "Альтернатива". 1999. 320 с.
9. Сідак І. Національні спецслужби в період української революції 1917-1921 р.р. Невідомі сторінки історії. Київ, 1998. 317 с.
10. Сеньків М., Душинець І. З історії боротьби за соборність українських земель. 1917-1945. Львів, 1966. 70 с.
11. Сергійчук В. Українська соборність. Відродження українства в 1917-1920 р.р. Київ, 1999. 412 с.

*Сняткова Тетяна Миколаївна,
старший викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ
доктор філософії*

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПЕДАГОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ

У періоди військової агресії та конфліктів, емоційна напруга та стрес стають невід'ємною частиною життя багатьох людей, в тому числі і працівників освіти. Під час таких кризових ситуацій, як війна, педагоги стикаються з проблемою виникнення таких емоційних станів як страх, підвищена тривожність, паніка, розчаруванням та інші негативні емоції, які можуть суттєво впливати на ментальне та фізичне здоров'я, а також, на ефективність педагогічної діяльності.

Актуальність проблеми саморегуляції емоційного стану педагога в умовах війни визначена необхідністю продовжувати свою професійну діяльність, незалежно від безпосереднього впливу кризової ситуації на благополуччя та психічне здоров'я.

Навчання в умовах війни стало випробуванням для всіх учасників освітнього процесу та викликом для закладів вищої освіти, які надають можливість молодому поколінню отримувати не лише знання, а й психологічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до української спільноти.

Як відомо, професія викладача належить до професій стресогенного типу, оскільки вимагає інтелектуального напруження, необхідності постійного самонавчання, відповідальності за організацію освітнього процесу, зокрема в умовах війни, дуже часто спостерігається невідповідність між результатом професійної діяльності та матеріальним забезпеченням, інтенсивна інформатизація, диференціація і інтеграція наук тощо, що в свою чергу, вимагає